

२०८२

एक महिने प्रमाणीकरण तालिम पाठ्यक्रम

सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी
शिक्षा

माध्यमिक तह (कक्षा ११-१२)

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

सानोठिमी, भक्तपुर

विषयसूची

क्र. स.	विषयवस्तु	पृष्ठ सङ्ख्या
१.	परिचय	१
२.	सक्षमता	१
३.	तालिमको संरचना	२
४.	विषयवस्तु	३
५.	तालिम कार्यान्वयन कार्यविधि	६
६.	मूल्याङ्कन	८
७.	परियोजना कार्य	११

१. परिचय

पाठ्यक्रमअनुरूप शिक्षण सिकाइ प्रक्रियालाई जनआकाङ्क्षा एवम् देशको परिवर्तित सन्दर्भ अनुकूल समसामयिक बनाउँदै लैजानुपर्दछ । पाठ्यक्रमको मर्म अनुकूल तालिम पाठ्यक्रम हुनुपर्ने भएकाले शिक्षण सिप पनि सोहीअनुसार विकास गर्नुपर्दछ । यसलाई देशको समसामयिक परिवर्तन, विश्वमा आएको नवीनतम प्रविधि र समाजको माग तथा चाहनाअनुरूप समायोजन गरिनुपर्छ । विद्यार्थी आफूमा भएको पूर्वअनुभव र समसामयिक परिवेशबाट निरन्तर रूपमा सिकिरहेका हुन्छन् । सामाजिक अध्ययन शिक्षण विषयको मुख्य ध्येय भनेको नै विद्यार्थी स्वयम्लाई समाजको अध्ययनमा उन्मुख गराउने गरी तयार गर्नु हो । यिनै तथ्यलाई दृष्टिगत गरी बदलिँदो परिवेश अनुकूलका विषयवस्तुहरू समायोजन गरी अध्यापन गराउनु आजको आवश्यकता र अवसर पनि हो । यसै सन्दर्भमा शिक्षक पेसागत विकास प्रारूप, २०८० को मर्म र माध्यमिक तह कक्षा ११-१२ को सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा विषयको पाठ्यक्रममा आधारित भई यो एक महिने प्रमाणीकरण तालिम पाठ्यक्रम विकास गरिएको हो ।

बालबालिकाले सिकने मुख्य थलो कक्षाकोठाका साथै उसको वरपरको वातावरण, समुदाय र परिवार पनि हो । शिक्षणलाई समसामयिक र सान्दर्भिक बनाउने प्रयास स्वरूप कक्षामा अध्यापन गर्ने शिक्षकलाई सोही अवधारणाअनुसार शिक्षण गर्न र सोका लागि क्षमता विकासमा सहयोग गर्ने प्रयोजनका लागि यस पाठ्यक्रममा तालिम सक्षमता, संरचना, विषयवस्तु, विधि, मूल्याङ्कन र परियोजना कार्यसम्बद्ध विषयवस्तु समावेश गरिएको छ । यस तालिमले शिक्षकहरूलाई पेसागत विकासको अवसर प्रदान गर्नुका साथै विद्यार्थीहरूको समग्र विकासमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ ।

२. सक्षमता

तालिमपश्चात् शिक्षकहरूमा निम्नअनुसारका सक्षमता विकास हुने छन् :

- (क) सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षाको पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्रीको अन्तरसम्बन्ध बोध र प्रयोग
- (ख) सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षाका वषयवस्तुहरूको बोध र प्रभावकारी शिक्षण
- (ग) सामाजिक अध्ययनका प्रयोगात्मक सिपहरूको बोध तथा प्रयोग

- (घ) सिकाइ सहजीकरणका प्रक्रिया तथा नवीनतम विधिको पहिचान, प्रयोग र समालोचनात्मक चिन्तन सिप विकास
- (ङ) विषय शिक्षणमा शैक्षणिक सामग्रीको सङ्कलन, निर्माण, प्रयोग र संरक्षण
- (च) मूल्याङ्कनका साधन तथा प्रक्रियाको बोध, निर्माण र प्रयोग
- (छ) विषयसम्बद्ध विशिष्टीकरण तालिकाका आधारमा प्रश्नपत्र तथा उत्तरकुञ्जिका निर्माण र प्रयोग
- (ज) शिक्षण सिकाइमा सूचना प्रविधिको प्रयोग
- (झ) सिकाइका लागि शैक्षणिक योजनाहरूको निर्माण र अभ्यास
- (ञ) परियोजना कार्य, कार्यमूलक अनुसन्धान र पाठ अध्ययनको अवधारणा तथा प्रक्रिया बोध र व्यावहारिक अभ्यास

३. तालिमको संरचना

- प्रमाणीकरण तालिम ३० कार्य दिनको हुने छ।
- ३० कार्यदिनलाई १५/१५ कार्यदिन हुने गरी दुई खण्डमा विभाजन गरिने छ।
- पहिलो खण्डको १५ कार्य दिने तालिम आमनेसामने (Face to face), अनलाइन (Online) तथा मिश्रित (Blended) पद्धतिमा आधारित भई समकालिक (Synchronous) र असमकालिक (Asynchronous) विधिहरूको प्रयोग गरिने छ ।
- दोस्रो खण्डको १५ कार्य दिने विद्यालयमा आधारित तालिमको क्रियाकलापहरू पहिलो खण्डको तालिम समाप्त भएको मितिले ६० दिनभित्र तल तालिकामा दिइएका कार्यहरू सम्पन्न गर्नुपर्ने छ र सम्पादन गरेका कार्यहरूको विस्तृत प्रतिवेदन तयार गरी शिक्षा तालिम केन्द्रले निर्धारण गरेको मितिमा अनिवार्य रूपमा प्रस्तुतीकरण गर्नुपर्ने छ।

विद्यालयमा आधारित तालिमका क्रियाकलापहरू

क्र.स.	क्रियाकलाप	भार (कार्यदिन)
१.	कम्तीमा १० ओटा पाठयोजनासहित अभ्यास शिक्षण	३
२.	शिक्षण सुधार योजना (Teaching Improvement Plan-TIP)	२
३.	कार्यमूलक अनुसन्धान	२
४.	पाठ अध्ययन अभ्यास (Lesson Study Practice)	२

	(योजना, कार्यान्वयन, प्रतिबिम्बन र सुधार)	
५.	सिकाइमा नवप्रवर्तनका लागि सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको उपयोग	२
६.	सम्बन्धित विषय शिक्षणमा पूरक सामग्रीको उपयोग	२
७.	१५ दिनको आमनेसामने वा अनलाइन वा मिश्रित विधिमा तालिम पाठ्यक्रमअनुसार निर्धारण गरिएका विषयवस्तुमा आधारित भई क्रम सङ्ख्या ६ सम्मका विषयवस्तुसँग नदोहोरिने गरी अन्य परियोजना कार्य	२
जम्मा दिन		१५

४. विषयवस्तु

क्र.सं.	विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सत्र भार
१.	पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्रीबिच अन्तरसम्बन्ध	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षाको अवधारणा सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षाको पाठ्यक्रम चिनारी पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक, शिक्षक निर्देशिका र सन्दर्भ सामग्रीको अन्तरसम्बन्ध 	३
२.	सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षाका विषयवस्तु	<ul style="list-style-type: none"> जीवनोपयोगी सिप (पाठ्यक्रममा उल्लेख भएका जीवनोपयोगी सिप) जीवनोपयोगी सिप लेखाजोखा गर्ने साधन 	२
		<ul style="list-style-type: none"> दर्शन, जीवन दर्शन, सामाजिक मूल्यमान्यता, विश्व दृष्टिकोणको अवधारणा र शिक्षणमा यसको प्रयोग 	१
		<ul style="list-style-type: none"> मानवको जैविकीय उद्विकास तथा समाजको विकासक्रम 	१
		<ul style="list-style-type: none"> मध्यकालीन एसियाको आर्थिक उदय र सङ्कुचन विश्वमा लोकतन्त्रको उदय र विकासक्रम 	२

		<ul style="list-style-type: none"> • नेपालमा प्रचलित निर्वाचन प्रणाली 	१
		<ul style="list-style-type: none"> • मुलुकी संहिता: देवानी र फौजदारी) 	१
		<ul style="list-style-type: none"> • विश्वको भौगोलिक विविधता र जनजीवनबिचको सम्बन्ध 	२
		<ul style="list-style-type: none"> • उमेर संरचनाको सङ्क्रमण र जनसङ्ख्या लाभांश उपयोगको अवधारणा 	१
		<ul style="list-style-type: none"> • योग , ध्यान र प्रणायामको अभ्यास • आहार, विहार र स्वस्थ जीवनशैली 	२
३.	सामाजिक अध्ययनका सिप	<ul style="list-style-type: none"> • समयरेखा निर्माण • समाचार तथा सम्पादकीय लेखन • सामाजिक अध्ययनमा अनुसन्धानात्मक सिकाइको अवधारणा र अभ्यास (अनुसन्धान प्रस्तावना र प्रतिवेदन तयारी) 	३
४.	सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया र विधि	<ul style="list-style-type: none"> • शिक्षण सिकाइमा नवीनतम विधिको अभ्यास • समालोचनात्मक चिन्तन विधि (मस्तिकमन्थन, टिपिएस, मान्यता आदि) • समूह छलफल विधि (जिग्स, ग्यालरी वाक, स्याटेलाइट, गुन्ज छलफल आदि) को अभ्यास • समस्या समाधान विधि • सर्वेक्षण विधि • प्रयोगात्मक विधि • घटना अध्ययन विधि • क्षेत्र भ्रमण विधि 	३

५.	शिक्षण सिकाइ सामग्री	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षण सिकाइ सामग्री खोज, छनोट, सङ्कलन र निर्माण 	१
६.	विद्यार्थी मूल्याङ्कन	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सहजीकरणका क्रममा मूल्याङ्कनको उपयोग आन्तरिक मूल्याङ्कन प्रक्रिया, साधन र अभ्यास (समाजमिति तालिका, श्रेणीमापन फाराम, रुब्रिक्स, रुजुसूची, सञ्चित अभिलेख) विशिष्टिकरण तालिकाअनुसार उत्तर कुञ्जिकासहित प्रश्न निर्माण र अभ्यास नतिजा विश्लेषण र त्यसको प्रयोग 	४
७.	सूचना प्रविधि	<ul style="list-style-type: none"> सूचना प्रविधि, सूचना तथा सञ्चार प्रविधि र डिजिटल सिपको सम्बन्ध सूचना तथा सञ्चार प्रविधिका साधनहरू (स्प्रेड सिट, गुगल ड्राइभ, गुगल अर्थ, गुगल म्याप, पावरप्वाइन्ट, गुगल सर्भे फर्म, सामाजिक सञ्जाल आदि) इन्टरनेटबाट सामग्री खोज, छनोट र प्रयोग साइबर इथिक्स (साइबर संहिता) सामाजिक अध्ययनमा सूचना प्रविधिको प्रयोग (स्रोतको खोजी, सामग्री निर्माण र प्रयोग) 	३
८.	शिक्षण अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षण योजना निर्माण शैक्षणिक सामग्री खोज र निर्माण नमुना शिक्षण प्रस्तुति पृष्ठपोषण आदानप्रदान 	५

९.	शिक्षक पेसागत विकासका विधिहरू	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षक पेसागत विकास प्रारूप (परिमार्जित संस्करण), २०८० अनुसार शिक्षक पेसागत विकासका विधिहरूको परिचय र पेसागत विकासमा अबलम्बन 	१
१०.	कार्यमूलक अनुसन्धान	<ul style="list-style-type: none"> कार्यमूलक अनुसन्धान अवधारणा, प्रक्रिया र अभ्यास 	३
११.	पाठ अध्ययन	<ul style="list-style-type: none"> पाठ अध्ययन अवधारणा र अभ्यास 	३
१२.	परीक्षा र परियोजना कार्य	<ul style="list-style-type: none"> सहभागीको परीक्षा परियोजना कार्यको अभिमुखीकरण 	२
१३.	कार्ययोजना निर्माण तथा मूल्याङ्कन	<ul style="list-style-type: none"> कार्ययोजना निर्माण तालिम मूल्याङ्कन 	१
जम्मा			४५

५. तालिम कार्यान्वयन कार्यविधि

- यस तालिमको लक्षित समूह माध्यमिक तह कक्षा ११ - १२ मा अध्यापनरत शिक्षकहरू हुने छन् । सहभागी छनोट गर्दा देहायका प्राथमिकताका आधार अवलम्बन गरिने छ :
 - (अ) प्रमाणीकरण तालिम नलिएका स्थायी शिक्षक
 - (आ) प्रमाणीकरण तालिम नलिएका अन्य शिक्षक
- प्रदेशस्थित शिक्षा तालिम केन्द्रमार्फत सञ्चालन हुने यस प्रमाणीकरण तालिमका सहभागीहरू स्थानीय तहबाट छनोट भएका हुने छन् ।
- शिक्षक पेसागत विकासका लागि प्रमाणीकरण तालिम शैक्षिक जनशक्ति विकास परिषद्बाट स्वीकृत पाठ्यक्रम र सोका आधारमा शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र वा शिक्षा तालिम

केन्द्रबाट विकास गरिएका प्रशिक्षक निर्देशिका, प्रशिक्षार्थी स्रोत सामग्री र अन्य आवश्यक सामग्रीका आधारमा सञ्चालन गरिने छ।

- शिक्षा तालिम केन्द्रले प्रमाणीकरण शिक्षक तालिम सञ्चालन गर्दा स्थानीय आवश्यकतालाई समेट्ने गरी स्वीकृत तालिम पाठ्यक्रममा २०% सम्म विषयवस्तु अनुकूलन गरी सञ्चालन गर्न सक्ने छन् ।
- यस तालिमसम्बन्धी प्रशिक्षक प्रशिक्षणमा सहभागी भएका प्रदेश शिक्षा तालिम केन्द्रका प्रशिक्षक वा रोस्टर प्रशिक्षकबाट तालिम सत्र सहजीकरण गरिने छ ।
- तालिमका सत्र सहजीकरण गर्दा सकेसम्म सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई अधिकतम उपयोग गर्नुपर्ने छ ।
- तालिमका लागि आवश्यक सामग्रीहरू तालिम सञ्चालन अगावै व्यवस्था गर्नुपर्ने छ ।
- सामान्यतया सहभागी शिक्षकका माग र आवश्यकतालाई ध्यान दिँदै आवश्यकताअनुसार देहायबमोजिमका विधि उपयोग गर्न सकिने छ ।
 - साझा तथा खुला मञ्चहरूको प्रयोग
 - समकालिक (Synchronous) र असमकालिक (Asynchronous) विधिहरू
 - स्वाध्याय विधि
 - अनुसन्धानात्मक विधि
 - प्रतिबिम्बात्मक विधि
 - परियोजना विधि
 - दूर सिकाइ विधि
 - अन्तर्क्रिया तथा छलफल विधि
 - प्रदर्शन तथा नमुना अभ्यास शिक्षण विधि
 - जोडी कार्य तथा समूह कार्य विधि
 - समस्या समाधान
- एक महिने प्रमाणीकरण तालिमको दोस्रो खण्डका लागि तोकिएको परियोजना कार्य सम्पादन गर्न सन्दर्भ सामग्री अध्ययन, विज्ञसँगको परामर्श तथा प्रतिवेदन लेखन गर्नु मूलतः प्रत्येक प्रशिक्षार्थीको दायित्व हुने छ । यस कार्यका लागि प्रशिक्षार्थीलाई आवश्यक परेमा इमेल वा फोनमार्फत वा प्रत्यक्ष भेट गरी सम्बन्धित प्रशिक्षकबाट मार्गदर्शन प्राप्त गर्ने सुविधा उपलब्ध हुने छ ।

- तालिमको अन्त्यमा शिक्षक पेसागत विकास प्रारूप (परिमार्जन संस्करण), २०८० अनुसार मूल्याङ्कन र शैक्षिक जनशक्ति विकास परिषद्को निर्णयबमोजिम प्रमाणीकरण गरिने छ । तालिमको प्रमाणीकरणपश्चात् सम्बन्धित शिक्षा तालिम केन्द्रबाट प्रमाणपत्र प्रदान गरिने छ ।

६. मूल्याङ्कन

- (क) तालिममा सहभागी शिक्षकको मूल्याङ्कनको कुल भार १०० अङ्कको हुने छ।
- (ख) मूल्याङ्कनका आधार र अङ्क विभाजन तलको तालिकामा उल्लेख भएअनुसार हुने छ।

क्र.स.	मूल्याङ्कनका आधार	अङ्क
पहिलो खण्ड : आमनेसामने, अनलाइन तथा मिश्रित (Blended) पद्धतिमा आधारित कार्यशाला		
१.	सहभागिता	१५
१.१	उपस्थिति	३
१.२	छलफल तथा प्रस्तुतीकरणमा सक्रियता	६
१.३	आचारसंहिताको पालना	३
१.४	तालिमप्रतिको प्रतिबद्धता	३
२.	लिखित परीक्षा	३०
३.	विद्यालयमा आधारित तालिमका क्रियाकलाप सञ्चालनका लागि कार्ययोजना निर्माण	५
	जम्मा	५०
दोस्रो खण्ड : विद्यालयमा आधारित तालिमका क्रियाकलापहरू		
१.	कार्यसम्पादन	२१
२.	प्रतिवेदन	२१
३.	प्रस्तुतीकरण	८
	जम्मा	५०
दुवै खण्डको कुल जम्मा		१००

- (ग) तालिममा अनुपस्थित रहँदा प्रति सत्र ०.५ अङ्क घटाइने छ र तीन सत्र वा सोभन्दा बढी अनुपस्थित हुने सहभागीको तालिम पूरा नभएको मानिने छ।

- (घ) ३० अङ्कको लिखित परीक्षाका लागि १० ओटा बहुवैकल्पिक प्रश्नमा ५ अङ्क, ५ ओटा संक्षिप्त उत्तरात्मक प्रश्नमा १५ अङ्क र २ ओटा लामो उत्तरको प्रश्नमा १० अङ्क छुट्याइने छ । तालिमको वैधताका लागि तालिम पाठ्यक्रम समेट्ने गरी विशिष्टीकरण तालिका निर्माण गरी प्रश्न पत्र निर्माण गरिने छ ।
- (ङ) शिक्षकले तोकिएका कार्यहरू विद्यालयका प्रधानाध्यापकसँगको समन्वय, सहकार्य, सहयोग र सहजीकरणमा सम्पादन गर्नुपर्ने छ ।
- (च) शिक्षकले सम्पादन गरेका कार्यहरूको प्रतिवेदन सम्बन्धित विद्यालयका प्रधानाध्यापकबाट र प्रधानाध्यापकले सम्पादन गरेका कार्यहरूको प्रतिवेदन स्थानीय तहको शिक्षा शाखा वा शाखाले तोकेको विज्ञबाट प्रमाणित गरेको हुनुपर्ने छ।
- (छ) विद्यालयमा आधारित तालिम क्रियाकलापको मूल्याङ्कनका आधारहरू निम्नबमोजिम हुने छः

क्र.स.	क्षेत्र	मूल्याङ्कनका आधार	अङ्क
१.	कार्यसम्पादन	१. कम्तीमा १० ओटा पाठयोजनासहित अभ्यास शिक्षण २. शिक्षण सुधार योजना (Teaching Improvement Plan-TIP) ३. कार्यमूलक अनुसन्धान ४. पाठ अध्ययन अभ्यास (Lesson Study Practice) ५. सिकाइमा नवप्रवर्तनका लागि सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको उपयोग ६. सम्बन्धित विषय शिक्षणमा पूरक सामग्रीको उपयोग ७. १५ दिनको आमनेसामने वा अनलाइन वा मिश्रित विधिमा तालिम पाठ्यक्रमअनुसार निर्धारण गरिएका विषयवस्तुमा आधारित	७ × ३ = २१

		भई क्रम सङ्ख्या ६ सम्मका विषयवस्तुसँग नदोहोरिने गरी अन्य परियोजना कार्य	
२.	प्रतिवेदन	प्रतिवेदनको गुणस्तरीयता १. ढाँचा २. विषयवस्तुको प्रस्तुति ३. विश्वासनीय प्रमाणहरू	७ ओटा प्रतिवेदन × ३ = २१
३.	प्रस्तुतीकरण	१. आत्मविश्वास २. प्रस्तुतीकरण शैली ३. तर्कपूर्ण अभिव्यक्ति ४. प्रतिबिम्बन	८

(ज) सहभागीले प्राप्त गरेको अङ्कलाई निम्नअनुसार श्रेणी विभाजन गरिने छः

क्र.स.	श्रेणी	अङ्क
१.	विशिष्टतासहितको प्रथम श्रेणी	९० र सोभन्दा माथि
२.	प्रथम श्रेणी	८० देखि ९० अङ्कभन्दा कम
३.	द्वितीय श्रेणी	६५ देखि ८० अङ्कभन्दा कम
४.	तृतीय श्रेणी	५० देखि ६५ अङ्क भन्दा कम
५.	अनुत्तीर्ण	५० भन्दा कम अङ्क

(झ) तालिममा सफल हुन दुवै खण्डमा कम्तीमा ५०/५० प्रतिशत अङ्क प्राप्त गर्नुपर्ने छ।

७. परियोजना कार्य

दोस्रो खण्डका लागि विद्यालयमा आधारित परियोजना कार्यहरू निर्धारण गरिएका छन् । प्रत्येक परियोजनाको परिणामका (Output) रूपमा प्रत्येक प्रशिक्षार्थीले अलग अलग प्रतिवेदन दस्तावेज शिक्षा तालिम केन्द्रसमक्ष अनिवार्य रूपमा प्रस्तुतीकरण गरी पेस गर्नुपर्ने छ :

परियोजना कार्य १ : पाठयोजनामा आधारित शिक्षण अभ्यास

- दिइएको ढाँचामा कम्तीमा फरक फरक १० ओटा पाठयोजना तयारी गर्ने
- प्रत्येक पाठयोजनाका आधारमा शैक्षणिक सामग्री विकास गर्ने

- प्रधानाध्यापकबाट सबै पाठयोजना प्रमाणित गर्ने
- पाठयोजनाका आधारमा कार्यतालिकाबद्ध शिक्षण अभ्यास गर्ने
- विद्यार्थीको सिकाइको अवस्था तथा आफ्नो सिकाइ सहजीकरण अनुभव समेटेी प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

नोट : यस कार्यअन्तर्गत अन्य परियोजना कार्यले नसमेटेका विषयवस्तु शिक्षणका लागि मात्र पाठयोजना तयार गर्ने

परियोजना कार्य २ : शिक्षण सुधार योजना (Teaching Improvement Plan-TIP)

- शिक्षकले आफ्नो शिक्षण सुधारका लागि माध्यमिक तह कक्षा ११-१२ का लागि दिइएको ढाँचामा शिक्षण सुधार योजना (Teaching Improvement Plan-TIP) र सोको कार्यान्वयनको उपलब्धि प्रतिवेदन तयार पार्ने

शिक्षण सुधार योजना (TIP)

शिक्षकको नाम :

विद्यालयको नाम :

योजना अवधि : २०८ महिनादेखि २०८ महिनासम्म

क्र. स.	सूचक	मौजुदा स्थिति (Baseline)	अपेक्षित लक्ष्य	लक्ष्य पूरा गर्न सम्पादन गरिने मुख्य कार्यहरू
१.	विद्यार्थीको औसत उपलब्धि/प्राप्ताङ्क			
(क)	कक्षा विषय			
(ख)	कक्षा विषय			
२.	स्वमूल्याङ्कनका आधारमा शिक्षणमा शैक्षणिक सामग्री प्रयोगका स्थिति (न्यूनबाट उच्च तहको दरमा १, २, ३, ४ मा मापन गर्ने)			

क्र. स.	सूचक	मौजूदा स्थिति (Baseline)	अपेक्षित लक्ष्य	लक्ष्य पूरा गर्न सम्पादन गरिने मुख्य कार्यहरू
३.	प्रतिदिन क्रियाकलाप विवरण तयारीसहितको शिक्षण गरेको पाठ सङ्ख्या			
४.	स्वमूल्याङ्कनका आधारमा प्रभावकारी शिक्षणका निमित्त विद्यालय प्रअबाट प्राप्त सहयोगको स्थिति (न्यूनबाट उच्च तहको दरमा १, २, ३, ४ मा मापन गर्ने)			
५.	प्रशिक्षक/रोस्टर प्रशिक्षक/शिक्षा अधिकृत/प्रधानाध्यापकबाट शिक्षकलाई अनुगमन सहायता एवम् शैक्षणिक परामर्श सम्पन्न हुने पटक (तालिम अवधिभर)			

.....
मिति

.....
शिक्षकको दस्तखत

.....
विद्यालयको छाप

.....
प्रअको दस्तखत

शिक्षण सुधार योजना (TIP) उपलब्धि प्रतिवेदन

शिक्षकको नाम :

विद्यालयको नाम :

योजना अवधि : २०८ महिनादेखि २०८महिनासम्म

क्र. स.	सूचक	मौजूदा स्थिति (Baseline)	अपेक्षित लक्ष्य	लक्ष्य पूरा गर्न सम्पादन गरिएका मुख्य कार्यहरू	प्रगति	कार्यसम्पादनको अनुभव
१.	विद्यार्थीको औसत उपलब्धि/प्राप्ताङ्क					
(क)	कक्षा विषय					
(ख)	कक्षा विषय					
२.	स्वमूल्याङ्कनका आधारमा शिक्षणमा शैक्षणिक सामग्री प्रयोगको स्थिति (न्यूनबाट उच्च तहको दरमा १, २, ३, ४ मा मापन गर्ने)					
३.	प्रतिदिन क्रियाकलाप विवरण तयारीसहितको शिक्षण गरेको पाठ सङ्ख्या					
४.	स्वमूल्याङ्कनका आधारमा प्रभावकारी शिक्षणका निमित्त विद्यालय प्रअबाट प्राप्त					

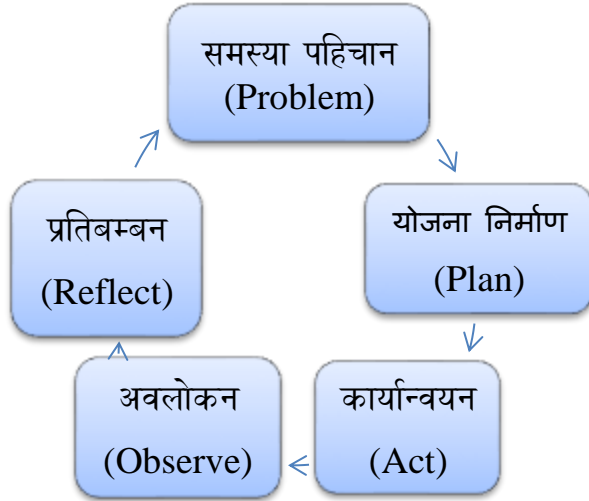
क्र. स.	सूचक	मौजूदा स्थिति (Baseline)	अपेक्षित लक्ष्य	लक्ष्य पूरा गर्न सम्पादन गरिएका मुख्य कार्यहरू	प्रगति	कार्यसम्पादनको अनुभव
	सहयोगको स्थिति (न्यूनबाट उच्च तहको दरमा १, २, ३, ४ मा मापन गर्ने)					
५.	प्रशिक्षक/रोस्टर प्रशिक्षक/शिक्षा अधिकृत/प्रधानाध्यापक बाट शिक्षकलाई अनुगमन सहायता एवम् शैक्षणिक परामर्श सम्पन्न हुने पटक (तालिम अवधिभर)					

.....

मिति शिक्षकको दस्तखत विद्यालयको छाप प्रअको दस्तखत

परियोजना कार्य ३ : कार्यमूलक अनुसन्धान

- शिक्षकले आफ्नो कार्यसम्पादन सुधारका लागि कुनै एउटा विषय क्षेत्रमा निम्नलिखित चक्रअनुसार कार्यमूलक अनुसन्धान गरी सोको प्रतिवेदन तयार पार्ने

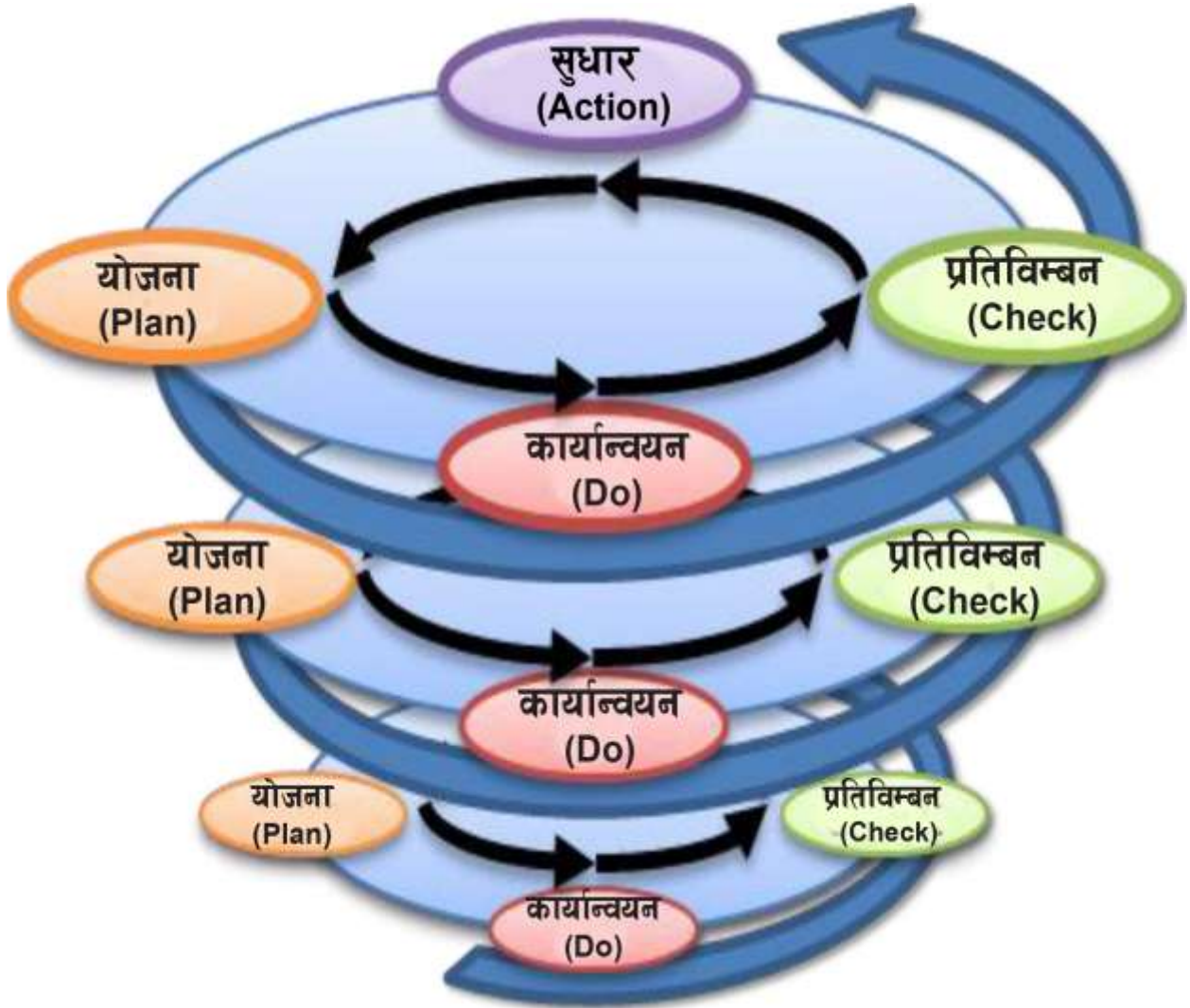

कायमूलक अनुसन्धानका लागि सम्भावित क्षेत्रहरू

- शिक्षकलाई सिकाइ सहजीकरण गर्न तथा विद्यार्थीलाई सिकन समस्या भएको विषयवस्तु शिक्षण
- फरक फरक सिकाइ स्तरका विद्यार्थीलाई उनीहरूको सिकाइ स्तरअनुसार शिक्षण
- विद्यार्थीका सिकाइ शैलीका आधारमा शिक्षण
- विद्यार्थीमा नेतृत्व क्षमता विकास
- विद्यार्थीको सिकाइमा सक्रिय सहभागिता
- कक्षामा शिक्षक र विद्यार्थीबिच अन्तरक्रिया
- विद्यार्थीमा समालोचनात्मक चिन्तन
- विद्यार्थी मूल्याङ्कन
- विद्यार्थी उपस्थिति
- विद्यार्थी सकारात्मक अनुशासन
- विद्यार्थीमा सहयोगी भावनाको विकास
- सिकाइमा विद्यार्थी उत्प्रेरणा
- विद्यार्थीमा स्वनिर्देशित सिकाइको बानी बसाउन
- विद्यार्थीमा सकारात्मक सोच विकास
- विद्यार्थीलाई उनीहरूको सिकाइ प्रति जम्मेवार बनाउनु
- विद्यार्थीमा सिकाइ संस्कृतिको विकास
- कक्षा व्यवस्थापन

परियोजना कार्य ४ : पाठ अध्ययन (Lesson Study)

- शिक्षण तथा विद्यार्थीहरूको सिकाइमा केन्द्रित भई शिक्षकले आफ्नो शिक्षणमा सुधार ल्याउन समूहमा कुनै एउटा पाठ शिक्षणका लागि तल दिइएको चक्रअनुसार पाठ अध्ययन गरी सोको प्रतिवेदन समेत तयार गर्ने

परियोजना कार्य ५ : सिकाइमा नवप्रवर्तनका लागि सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको उपयोग

- सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा विषयको कुनै पाठ शिक्षणका लागि उपयुक्त वेबसेस सामग्रीको खोजी तथा सङ्कलन वा डिजिटल सामग्रीको खोजी, निर्माण तथा सम्पादन वा सफ्टवेयरहरूको पहिचान गर्ने

- खोजी, सङ्कलन, निर्माण तथा सम्पादन गरिएका ती सूचना तथा सञ्चार प्रविधिका सामग्री प्रयोग गरी पाठ शिक्षण गर्ने
- ती सामग्रीको प्रयोग गरी शिक्षण गर्दा विद्यार्थीको सिकाइमा परेको प्रभाव तथा शिक्षण अनुभवसहितको प्रतिवेदन तयार गर्ने

परियोजना कार्य ६ : सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा विषय शिक्षणमा पूरक सामग्रीको उपयोग

- सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा विषयको कुनै पाठ शिक्षणका लागि उपयुक्त पूरक सामग्री (सन्दर्भ सामग्री जस्तै : स्रोत सामग्री, थप पाठ्यसामग्री, पत्रपत्रिका, लेख, अनुसन्धान प्रतिवेदन आदि) को खोजी गर्ने
- सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा विषयका विषयवस्तु शिक्षणमा ती पूरक सामग्री प्रयोग गर्ने
- प्रयोग गरिएका पूरक सामग्री (सन्दर्भ सामग्री) को नाम, प्रयोग गरिएको तरिका र शिक्षण अनुभवसहितको प्रतिवेदन तयार गर्ने

परियोजना कार्य ७ : सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा विषयका विषयवस्तु, शिक्षणका विधि, सामग्री तथा विद्यार्थी मूल्याङ्कन आदि सम्बन्धी परियोजना कार्य

तालिममा सहभागी शिक्षकले सामाजिक विषय शिक्षणका विधि, सामग्री तथा विद्यार्थी मूल्याङ्कन आदि सम्बन्धी दिइएका परियोजना कार्यमध्ये कुनै एउटा परियोजना कार्य सम्पादन गर्नुपर्ने छ :

१. विद्यार्थी मूल्याङ्कन (प्रश्न पत्र र उत्तर कुञ्जिका निर्माण)

- माध्यमिक तह कक्षा ११-१२ को पाठ्यक्रमले तोकेका मूल्याङ्कनका आधारहरूको सूची तयार गर्ने
- बाह्य मूल्याङ्कनका लागि सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षाको विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार प्रत्येक सिकाइका तहबाट तोकिएको सङ्ख्यामा प्रश्न र उत्तर कुञ्जिका निर्माण गर्ने
- आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधारहरू अङ्कभारसहित प्रस्तुत गर्ने
- सामाजिक अध्ययनको कुनै एउटा परियोजना कार्यको मूल्याङ्कनका लागि रुब्रिक्सको निर्माण गर्ने

- अनुभव समेटी समीक्षात्मक प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

२. विविधताको व्यवस्थापन

- कक्षाकोठामा हुने विविधता (अपाङ्गता, सिकाइ स्तरका आधारमा हुने विविधता, भाषिक विविधता, जातजातिगत विविधता आदि) मध्ये कुनै एक विविधता पहिचानका निम्ति आवश्यक पर्ने तथ्यहरू सङ्कलन गर्न अन्तर्वार्ता फाराम तयार गर्ने र अन्तर्वार्ता सञ्चालन गर्ने
- विविधता सिर्जना गर्न महत्वपूर्ण भूमिका रहेका पक्षहरू पता लगाउने
- विविधता व्यवस्थापनका निम्ति आवश्यक पर्ने रणनीतिहरूको सूची तयार गर्ने
- ती रणनीतिको आधारमा शिक्षण सिकाइ सहजीकरण सञ्चालन गर्ने
- सिकाइ सहजीकरणका क्रममा आएका परिवर्तनसमेतलाई समावेश गरी समग्र प्रक्रिया समिटिने गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

३. जीवनोपयोगी सिपको मूल्याङ्कन

- कक्षा ११-१२ का राम्रा, मध्यम र सामान्य अवस्थाका दुई दुई जना गरी जम्मा ६ जना विद्यार्थीको नमुना छनोट गर्ने । उनीहरूको कम्तीमा १० दिनसम्म प्रत्यक्ष एवम अप्रत्यक्ष रूपमा अवलोकन गरी आफूले देखेका आधारमा उनीहरूमा विकास गर्नुपर्ने जीवनोपयोगी सिप, उनीहरूमा विकास भएको जीवनोपयोगी सिप र विकास गर्न बाँकी जीवनोपयोगी सिपहरूको सूची तयार पार्ने
- बालबालिकाहरूमा त्यस्ता जीवनोपयोगी सिप विकास हुने खालका कुनै दुई क्रियाकलाप कक्षामा सञ्चालन गर्ने
- यी दुवैका आधारमा आफ्ना अनुभूतिसमेत समेटेर एक प्रतिवेदन तयार पार्ने ।

४. सामुदायिक कार्य

- सामाजिक अध्ययनका विषयवस्तुसँग मिल्दाजुल्दा प्रकृतिका सामुदायिक कार्य गर्ने, जस्तै: स्थानीय सङ्घसंस्थाको अध्ययन गर्ने, पञ्जीकरण प्रणालीको अध्ययन, परम्परागत र व्यावसायिक कृषि प्रणालीको अवस्था अध्ययन, वैदेशिक रोजगारको प्रभाव, स्थानीय समुदायमा जनचेतनामूलक कार्यक्रम आदि

- सो कार्यका आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

५. नक्सा कार्य

- जिपिएस, जिआइएस, गुगल म्याप, गुगल अर्थ, आरएस जस्ता प्रविधिमध्ये कुनै एक प्रविधिको छनोट गर्ने
- छनोट गरिएका प्रविधिको प्रयोग गर्ने र विद्यार्थीलाई सिकाउने
- प्रविधिको प्रयोगबाट आफूले अनुभूति गरेका र सिकेका कुराहरू समेटेर प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

६. योगको व्यावहारिक अभ्यास

- सूर्य नमस्कारका विभिन्न विधिहरू समेटी १५ दिनसम्म योग अभ्यास गर्ने
- विद्यार्थीलाई पनि सूर्य नमस्कारमा आधारित भई योग अभ्यास गराउने
- योग अभ्यासका क्रममा आफना र विद्यार्थीका अनुभूति र परिवर्तनका पक्षहरू समेटी प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

७. लोकतान्त्रिक शिक्षा र सामाजिक समावेशीकरणको प्रभावकारी शिक्षण

परियोजना कार्यविधि

यो परियोजना निम्नानुसार चार चरणमा सञ्चालन गर्ने:

(अ) योजना निर्माण चरण

- तालिमबाट सिकेका ज्ञान, सिप तथा विधिहरू शिक्षण प्रक्रियामा कसरी लागु गर्न सकिन्छ भन्ने योजना बनाउने
- लोकतान्त्रिक शिक्षा, सामाजिक समावेशीकरणको शिक्षणका लागि पाठ योजना तयार गर्ने
- ICT (सूचना तथा सञ्चार प्रविधि) को उपयोग गर्ने उपयुक्त विधि पहिचान गर्ने ।

(आ) शिक्षण प्रयोग चरण

- कक्षा शिक्षणमा नवप्रवर्तनशील प्रविधि प्रयोग गर्ने - PowerPoint, डिजिटल म्याप, भिडियो, अनलाइन स्रोत, Gamification जस्ता प्रविधिहरूको प्रयोग
- समूह कार्य र अन्तरक्रियात्मक विधि अपनाउने: समस्या समाधान विधि, विचार मन्थन (Brainstorming), बहस, समूह परियोजना, केस स्टडी

- विद्यार्थीलाई लोकतान्त्रिक अभ्यासमा संलग्न गराउने: विद्यालयमा लोकतान्त्रिक बहस, निर्वाचन अभ्यास, विद्यार्थी संसद्, सामुदायिक समस्या पहिचान तथा समाधान प्रयास आदि ।

(इ) विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन चरण

- विद्यार्थीका अनुभव, सिकाइ उपलब्धि तथा उनीहरूको संलग्नताका आधारमा शिक्षण विधिको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन गर्ने
- लोकतान्त्रिक मूल्य, सामाजिक समावेशीकरण र कानुनी शिक्षाको विषयमा विद्यार्थीको सोच परिवर्तन भएको छ कि छैन भन्ने अध्ययन गर्ने
- शिक्षण सुधारको लागि थप गर्नुपर्ने पक्षहरू पहिचान गर्ने ।

(ई) प्रतिवेदन लेखन तथा प्रस्तुति चरण

- प्राप्त परिणामहरूको विश्लेषण गरी प्रतिवेदन लेख्ने
- आफ्ना अनुभवहरू, विद्यार्थी प्रतिक्रिया तथा भावी सुधारका सुझाव समावेश गर्ने
- विद्यालयमा वा शिक्षक समूहमा आफ्नो अध्ययनका निष्कर्षहरू प्रस्तुत गर्ने ।

नोट : सामग्री निर्माण र प्रयोगसम्बन्धी परियोजना कार्यका हकमा शिक्षा तालिम केन्द्रमा प्रतिवेदन पेस गर्दा सामग्रीसमेत पेस गर्नुपर्ने छ ।